

**ВАДАЛАЗЫ,
альбо Не руш чужых груш**

Некалі ў вёсцы ўсё ведалі пра ўсіх — і пра дарослых, і пра малых. Мішка Дзятлік (гэта яго першая мянушка) быў з сярэдніх, са школы яшчэ закаханых у Ванду. Зорак з неба ён не хапаў — вучыўся на трактарыста, але быў на дзіва ўпартым.

Ванда — адзіная дачка дзядзькі Якуба — засталася без маці гадоў з 12, набыла прафесію бухгалтара, але па размеркаванні працаваць не паехала: засталася пры бацьку, уладкавалася на пошту. Талковая, разумная дзеўка, а ўжо ж прыгожая... Кавалераў было — хоць адбаўляй!.. І ці не кожнаму Мішка з Сёмкам, сваім сябруком, давалі зразумець (не словамі дык кулакамі), што Ванда — не для яго, што яна як быццам... занятая.

Раздражнялі дзядзьчыну і гэтыя бойкі, і размовы, і Мішка са сваімі намёкамі...

Сустрэла яго на вуліцы, цвёрда сказала, каб шукаў сабе іншую — на яе не разлічваў, нават не спадзяваўся!

Тое ж самае сябру казаў і Сёмка, нейкім Сізіфам яшчэ абрываў, але ўпарты хлопец нікога не слухаў, горш за тое — ён прыдумаў, як можна дабціцца свайго.

План у Мішы быў вольны такі: Ванда прыйдзе да азярыны мыць бялізну. Сябрукі — удвух — падпільнуюць яе, Мішка — адзін — наблізіцца і паваліць (калі сам не здужае, то Сенька падбяжыць, дапаможа і тут жа ўцячы)...

Што далей?

Ды нічога такога, бо Мішка ж не дурань! Значыць, дзейнічаць не будзе. Яму б — трохі пратрымацца, пачакаць, каб нехта (пажадана з вясковых пляткараў) убачыў іх на траве, пусціў пагалоску... Тады Вандзе нічога не застанецца, як сядзець у дзеўках альбо... выходзіць за Мішку.

Сёмку гэты план зусім не падабаўся, але ж ён урэшце згадзіўся прычыніцца — хутчэй з ціканасці.

І вось...

Ванда скончыла мыццё-паласканне — з карабам на плячы сышла з мастоку, паднялася на высокі бераг — прытамілася.

— Давай дапамагу! — падскочыў да яе Міша.

— Без саплівых абдысуся! — фыркнула Ванда і адварнула галаву.

Хлопец, як выглядала, толькі гэтага і чакаў: рукамі, як абцугамі, абвіў дзядзьчыну за талію, спрабуючы паваліць.

Ды не на тую напаў: Ванда схопіла яго за валасы, лёгка адарвала ад сябе, надавала кухталёў і спіхнула ўніз, у ваду, у возера.

Сёмка, які гэта пабачыў, забыўся на ўсе дамовы: ён аж зайшоўся ад рогату!

Ванда — не пацярапа: падышла (а хлопец і не ўцякаў, бо вінны за сабой не ведаў), схопіла за каўнер, падцягнула бедака да берага і штурхнула... Сёмка плюхнуўся побач з сябрам.

— Паглядзіце на іх! Кавалеры знайшліся! — крычала тым часам Ванда. — Шчанюкі шалудзівы! Патаплю! Абодвух!

Дзядзьчына і сапраўды падабрала на беразе жэрдку і разоў колькі адпхінула «плыўцоў» ад берага.

— За што ты іх? — спытала ў Ванды суседка, што падышла якраз з карабам бялізны.

— Яны ведаюць, — адказала дзядзьчына, забрала свае рэчы і рушыла дамоў.

— Вылазьце! — скамандавала хлопцам цётка. — А то пахварэеце... Ваду ад страху не сапсавалі? Бо мне ж тут адзежу мыць... І вы сваю павыкручайце, вадалазы няшчасныя.

...Вось так Мішка Дзятлік стаў Мішкам Вадалазам.

Паходжанне новай мянушкі не магло не зацікавіць участковага. Ён адразу наведваўся да Ванды, прапанаваў напісаць заяву на свайго крыводзіцеля.

Дзядзьчына адмовілася: сказала, што яна сама, без міліцыі, каго хочаш пакрыўдзіць.

Аднак участковы (на той час малады-нежанаты) гэтага, відаць, не спужаўся, бо яго матацыкл усё часцей і часцей стаў спыняцца каля хаты дзядзькі Якуба.

Ніна Кандрашонак,

г. Петрыкаў.

РОЙ, АЛЕ Ж ЦІ ТОЙ?

Жыццё — нібы ў казцы: чым далей — тым страшней. Цяпер, кажуць, вос шмат развялося, могуць так чалавека пакусаць, што ніякі доктар не дапаможа! І па вулках шастаюць, пчол ядуць, а што недаелі, носяць сваім асянятам.

Гэта адзін пчаляр расказваў — па тэлевізары. Але ж не ўсе яго глядзяць, не ўсе розных ворагаў баяцца. Тая ж Нінка, напрыклад (за вочы яе Ніндзэй завуць, бо розумам амаль не карыстаецца, не думае, што казаць, што не казаць, што рабіць, што не...).

Дык вось пайшла яна нейка ў свой агарод — чуе гул у малінніку. Глянула — рой... Невалякі: памерам і формай, — можа, з талерку. «Музіць, не ўвесь яшчэ прыляцеў? — сцяміла Ніна. — Зараз іншыя пчолы «падцягнуцца», а я тут як тут: здыму гэтую «талерачку» і адсаджу». (Куды канкрэтна — яна пакуль не думала, проста мядку карцела, прычым задарма, бо рой жа сам прыляцеў.)

Хацела глянуць на яго бліжэй — залётныя абурліліся. Асобныя — дык і што: «адарваліся» ад іншых і ў наступленне...

Ніна таксама пайшла, нават пабегла — нешта апранаць.

На ногі нацягнула гумовікі, на галаву і вушы — вязаную шапку, на плечы — плашч-дажджавік з капюшонам на завязках... Граблі з сабой узяла — рушыла ў бок малінніку.

«Пчолы» быццам чакалі яе: дружна так загалі, узялі, палезлі ў вочы.

Ніна зноў уцякла: вырашыла паклікаць Веру, сваю суседку.

Тая, бедная, толькі з могілак прыйшла — уся ў расстроеных думках... На акно сваё азірнулася, — хтосьці ў чорным... З касой... Тут хоць-нехаць пра смерць падумаеш!

Але ж самалець жанчына не паспела — пачула, што пад дзвярыма Ніна крычыць: не бойся, маўляў, выходзь! У малінніку рой прыляцеў... Калі разам адсадзім, дык разам і мядку паядзім... Толькі ты апрапіся... І вілы вазьмі.

Грэх суседцы адмовіць, — Вера паслухала.

Удзвух, як дзве здані (адна худая з граблямі,

другая тоўстая з віламі, у доўгіх балахонах з капюшонамі), жанчыны пайшлі на «рой».

— Слухай, на пчаліны ён не падобны, — здалёк усумнілася Вера. — Можа, гэта восы?

— Баязліваму і корч — мядзведзь! Лезем! — загадвае смелая Ніна.

Музіць, думала, што «пчолы» іх спужаюцца... Ажно не: суседкі ледзьве ўцяклі!

Вырашылі спецыяліста да справы падключыць. Ніна па мабільным мясцоваму пчалюру пазваніла, папрасіла, каб прыйшоў, каб рыштунак узяў...

Той жанчынам не адмовіў, а на месцы пасля «разведкі» апрануўся як след, зарадзіў свой дымар, зняў тую «талерку» — пасадзіў «пчол» у скрынку. Скажаў яшчэ, што з гэтага рая... нічога, маўляў, не атрымаецца, што вос трэба знішчаць.

— А воечкі! — завожкала Ніна. — Я ж так мядку свайго хацела, я ж так на яго спадзявалася!..

Завесці пчол тым разам не атрымалася. А васьмь веды жанчына набыла — практычныя, без рознай там доўгай падрыхтоўкі: яшчэ адзін рой прыляціць і ўжо тады...

Вы там, калі ласка, асцярожней каля сваіх маліннікаў!

Соф'я Кусянкова,

Рагачоўскі раён.

**ПЕРАДВЕЛІКОДНАЕ
ЧЫТАННЕ**

**Пра словы, якія даюць адчуванне
вялікага свята**

ПЕРАД Вялікаднем заўсёды хочацца чытаць, дакладней, перачытваць штосьці адпаведнае. Я кожны раз дастаю з паліцы тры кнігі, якія гэтымі днямі трэба абавязкова разгарнуць, і нейкія ўрыўкі з іх пачытаць. Яны са мной з юнацтва, пераязджалі ва ўсе інтэрнаты і кватэры, чытаньня-перачытаньня неаднойчы. Але кожны год усесу часам згадваеш менавіта пэўныя эпізоды з кожнай з іх і спяшаешся перачытаць, нібы хочаш пераканацца, што ў гэтым шалёным свеце ёсць рэчы, якія не мяняюцца ні пры якім раскладзе.

СПАЧАТКУ я дастаю з паліцы Біблію. Асобнік у мяне адмысловы — выдадзены ў 1988 годзе ў Стакгольме да 1000-годдзя хрышчэння Русі. Кніга сама па сабе надзвычай прыгожая — з залатымі літарамі на вокладцы, з багатымі ілюстрацыямі — сучаснымі фота мясцін, дзе адбыліся апісаньня ў Кнізе кніг падзеі. Яе мне падарыла калісьці баптыстка цётка Валя. У нашай вёсцы жыў яе бацька, і яна, прыязджаючы да яго, вельмі актыўна спрабавала мяне ў сваю веру павярнуць. Абяцала ўсе дробныя і выгоды, нават добрага непітушчага мужа ў будучыні. Прыносила брашуркі і кніжкі. Яны так і згубіліся дзесьці нечытанымі, а васьмь кананічная Біблія засталася. Яе ў пяцінаццаць гадоў толькі пагартала, паглядзела фота, а праз год, якраз перад Вялікаднем, змагла ўжо пачытаць Новы Заповіт. Уражаная была вельмі, нават маме і бабулі зачытвала ўслых асобныя месцы... Усю кнігу адолела гадоў праз дзесяць. Да некаторых месцаў там трэба проста дарасці, каб зразумець.

СЕЛЕТА перачытаць захацелася Нагорную проповедзь. Асабліва той урывак, дзе «Не судзіце, каб вам не быць судзімымі». Кожны раз нанову здзіўляюся таму, што ўсе гэтыя агульнавядомыя рэчы, якія часта, дарэчы, і не вельмі любім паўтараць, аказваюцца, гучалі з вуснаў Хрыста і напісанья васьмь у гэтай кнізе ў сінім з залатым вокладцы. І пра меру, якой мераем, такой і нам будзе адмерана, і пра парушынку ў чужым воку і бярвяню ў сваім, і пра сваятыні, якія не варта аддаваць сабакам, і пра жэмчуг, які не варта сыпаць перад свіннямі. І васьмь гэта: «Шукайце, і вы знойдзеце; стукайцеся, і вам адчыняць...»

ЯШЧЭ адна мая абавязковая перадвельікодная кніга — «Майстар і Маргарыта». У адзінаццацім класе яна ў нас была ўключана ў спіс пазакласнага чытання (былі часы позняй перабудовы). Вы можаце не верыць, але тады, у сямнаццаць гадоў, мяне захапіла не гісторыя каханьня, а паралельная, нібы з іншага вымярэння, гісторыя Іешуа Га-Ноцры і Понція Пілата. На выпускным экзамене па рускай літаратуры творчасць Булгакава была ўпісана ў білет, і гэта пытанне дасталася мне. І я пачала праводзіць паралелі паміж Новым Заповітам і гісторыяй, апісанай у рамане. Чым, паматаю, увяла ў ступар цётку з рана, якая прысутнічала на экзамене. Пяцёрку я атрымала тады толькі дзякуючы маім настаўнікам — выкладчыцы і дырэктару школы, якія занялі прынцыповую пазіцыю і адмовіліся зніжаць мне адзнаку за «выказванні, не вартыя камсамолкі» (цытата з той цёткі). Пасля, казалі, яна яшчэ ў раёне прапаноўвала аб'явіць спагнанне выкладчыцы і кіраўніцтва. Але на дварэ быў ужо 1991 год, таму свой залаты медаль я атрымала-такі. А імя той цёткі, дарэчы, і не запамніла, так і засталася ў памяці як «цётка з рана».

ЗВЫЧАЙНА я перад Вялікаднем перачытваю ўрывак пра тое, што самая страшная заганя чалавека — гэта баязлівасць. А васьмь сёлета чамусьці захацелася пераканацца, што не прыдуманнае, а ўжо напісанае і надзейна захоўваецца ў кнізе васьмь гэта:

«— Чым ты хочаш, каб я пакляўся? — спытаў, вельмі ажывіўшыся, развязаны.

— Ну, хоць бы жыццём тваім, — адказаў пракуратар, — ім клясціся самы час, бо яно вісіць на валаску, ведай гэта!

— Ці не думаеш ты, што ты яго падвесіш, ігемон? — спытаў арыштант. — Калі гэта так, ты вельмі памыляешся.

Пілат уздрыгнуў і адказаў скрозь зубы:

— Я магу перарэзаць гэты валасок.

— І ў гэтым ты памыляешся, — светла ўсміхаючыся і засланяючыся рукой ад сонца, запярэчыў арыштант, — пагадзіся, што перарэзаць валасок ужо напэўна можа толькі той, хто падвесіў?..»

ТРЭЦІЯ кніга, якую абавязкова дастаю з паліцы ў гэтыя дні, — другі том з васьмітомніка Караткевіча. Памятаеце, такі белы ў шэрыя кропачкі з чорным лаканічным надпісам, выдадзены яшчэ за савецкім часам. Гэта том, у якім змешчаны апавяданні. І васьмь у адно з іх — «Блакіт і золата дня» я калісьці проста закахалася, калі, вядома, можна закахацца не ў літаратурнага героя, а менавіта ў сам твор. Закахалася настолькі, што не вярнула гэты том у школьную бібліятэку, «згубіўшы» яго і замяніўшы нейкай іншай кніжкай. Пасля ўжо ў Мінску пашчасціла купіць у «Букнісце» ўсё тое выданне, таму ў мяне дагэтуль другі том у дваіны экзэмпляры... А што да апавядання — вядома ж, захапіла гісторыя рамантычных уземаадносін маладых людзей. Але ж у якіх шыкоўных дэкарацыях яны разгаворваліся! Менавіта дзякуючы гэтаму апавяданню прыйшло разуменне, што Вялікідзень — вялікае свята. Не толькі ў тваёй хаце, не толькі ў тваёй вёсцы — для многіх мільёнаў людзей, у тым ліку і тут, у Беларусі. Быў канец 80-х гадоў, яшчэ ў школе праводзілі «разбор палётаў» за святкаванне Вялікадні і асабліва Тройцы, яшчэ стаялі зачыненыя храмы. А разуменне і веданне ўжо было. Дзякуючы васьмь гэтаму: «Чаўны плылі і плылі ў блакітным і залатым. Гэта лазурнае толькі часам перарывалася празрыстай сцяной затопленага лесу, — і зноў загаралася іскрамі. Сплюшчылі павекі, глыбокая цеплыня перапаўняла цела. Блакітнае і залатое, залатое і блакітнае.

Без канца. Без краю. Без мяжы...

...Якраз у гэтую хвіліну на ваду, масліста-чорную і густую, на дрэвы, на іхні згублены човен упаў першы ўдар звана...

...А на маленькім астраўку ўздымалася да неба нешта як шацёр, белое, азоранае агнямі. Менавіта адтуль далаталі ўдары звана, а потым — спева...

КАМУСЬЦІ можа паказацца нават блюзнерствам, але менавіта васьмь такое спалучэнне, такое васьмь перадвельікоднае чытанне нараджае ў мяне адчуванне велічы, прыгажосці і незвычайнасці гэтага свята. Разумею, што гэта вельмі асабістае, але, магчыма, камусьці, хто перад Вялікаднем шукае сэнсы і спрабуе знайсці разуменне, яно і дапаможа. Прынамсі падказкай, што варта зазірнуць на кніжную паліцу.

Алена ЛЯЎКОВІЧ.